

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון ל"ב – פרשת בוד תשפ"ו

מהדורת א"ל

שורש ענין מצות שמיטה ויובל

הארץ.

ד. בתחילת פרשת היובל נאמר (ח) 'וּסְפַרְתָּ לָךְ שָׁבַע שָׁבָתֹת שָׁנִים שָׁבַע שָׁנִים שָׁבַע פְּעָמִים וְהָיָה לָךְ יָמִי שָׁבַע שָׁבָתֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה, וְיֵשׁ לַהֲעִיר עַל הַלְשׁוֹן 'לך' שְׁחֹזְרָה עָלֶיךָ הַתּוֹרָה בַּפֶּסֶק זֶה שְׁתֵּי פַעַמִּים, 'וספרת לך', 'והיו לך', מה כוונת התורה להדגיש בזה שספירת ארבעים ותשע השנים הם 'לך'.

ה. בהמשך פרשת היובל נאמר (י) 'יֻבַּל הוּא תְּהִיָּה לָכֶם וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל אָחִיו וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ, וְהָיִינוּ שְׁנֵי הַדִּינִים הַמִּיּוּחָדִים לַשָּׁנָה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּל הַקְּרָעוֹת חֹזְרוֹת לִבְעִלְיהֶם, וְזֶהוּ 'אִישׁ אֶל אָחִיו, וְשֶׁהַעֲבָדִים חֹזְרִים לְמִשְׁפַּחְתָּם, וְזֶהוּ 'אִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ. וְיֵשׁ לְשֵׁאוֹל, מִדּוּעַ לֵאחֹר מִכֵּן בְּסוֹף הָעֵינִין נֶאֱמַר שׁוּב (יג) 'בַּשָּׁנָה הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תִּשְׁבּוּ אִישׁ אֶל אָחִיו, וּמִדּוּעַ חֹזֶר הַתּוֹרָה עַל עֵינִין חֹזֶר הָאֲדָמָה, וְאִילוּ עַל עֵינִין חֹזֶר הָעֲבָדִים לֹא חֹזֶר הַתּוֹרָה שׁוּב.

ביאור ענין מצות השמיטה והיובל הוא, שאף שאת ענין השבע אנו מוצאים במצות השבת בכל שבוע, וכן בספירת שבועות העומר בכל שנה, מכל מקום ענין השבע בשמיטה ויובל שונים הם. שמצות יום השבת שבכל שבוע ענינו חיזוק ידיעת אמיתות מציאות ה' יתברך, שברא העולם ברצונו, ומצות ספירת שבועות העומר ענינה חיזוק חיוב שמירת התורה והמצוות שקיבלו ישראל לאחר שבע שבועות של הכנה מיציאת מצרים עד יום קבלת התורה, ושני העניינים הללו תלויים זה בזה, כי האמונה בה' הבורא והנמצא מחייבת לקיים את מצוותיו.

אבל ענין מצות השמיטה בכל שבע שנים וענין מצות היובל בכל שבע שמיטות הם כדי לחזק את הידיעה, שכל הטובות הגשמיות שיש בעולם הזה אינם תכלית בפני עצמה, אלא הם רק כדי להיות לעזר וסיוע להגיע אל המעלות העליונות הרוחניות, וזה שפתחה התורה את מצות השמיטה בפסוק 'כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה', לומר שנתנית ארץ ישראל לכלל ישראל אינה כדי להשתעבד לעבוד אותה ולאסוף את פירותיה ולהשיג עושר, שזוהי מטרת עמים אחרים הכובשים ארצות אחרות, אלא מטרת עבודת הארץ היא 'ושבתה הארץ שבת לה', דהיינו להגיע על ידה למעלות הרוחניות שהם לשם ה'.

לכן צייתה התורה שלאחר כל שש שנים ישבתו שנה אחת מעבודה, כדי לקבוע בלב ישראל

דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשִׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שְׁבַת לַה' וגו' (ויקרא כה, ב)

פרשה זו, פרשת בהר פותחת במצות השמיטה, שלאחר כל שש שנים ישבתו מעבודת הארץ בשנה השביעית, ולאחר מכן נאמרה מצות היובל, שלאחר שבע שמיטות יעשו את השנה החמישים לשנת היובל וישבתו בה מעבודת הארץ, והעבדים והשדות חוזרות לבעליהם. ובהמשך הפרשה נאמרו דיני מכירת השדות הבתים והעבדים.

ויש לשאול כמה שאלות בענין השמיטה והיובל האמורים בפרשה זו:

א. מדוע התורה חוזרת פעמים רבות על מצות השמיטה, מלבד פרשתינו שהוא המקום העיקרי למצוה זו, כתבה זאת התורה בפרשת משפטים (שמות כג יא) 'וְהִשְׁבִּיעַתָּ תִּשְׁמֹרָתָהּ וְנִטְשָׁתָהּ וגו', ובפרשת כי תשא (שם לד כא) 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּת, ובפרשת ראה (דברים טו א) 'מִקֵּץ שָׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה וגו'.

ב. מדוע החמירה התורה כל כך בעונש ביטול השמיטה, שמחמתה גלו ישראל מן הארץ, וכפי שנאמר בפרשת בחוקותי (להלן כו לד-לה) 'אִם תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שְׁבַתָּהּ כָּל יָמֵי הַשָּׁמָה וְאַתָּם בָּאֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם אִם תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצָתָ אֶת שְׁבַתָּהּ, כָּל יָמֵי הַשָּׁמָה תִּשְׁבֹּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבַתָּה בְּשִׁבְתְּכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם עָלֶיהָ, ומדוע קינא ה' כל כך על העבודה בשדות בשנה השביעית. ובפרט לפי מה שיש שפירשו שטעם מצות השמיטה היא כדי שהאדמה תנוח שנה אחת מתוך שבע שנים, ועל ידי זה תוציא פירות טובים ומשובחים יותר, היה צריך להיות העונש על ביטול מצות השמיטה שהאדמה תתקלקל ותוציא פירות גרועים, ומדוע נענשו בעונש הגלות.

ג. נאמר בפסוק (י) 'וְהָיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ לָךְ וּלְעֶבְדְּךָ וּלְאִמָּתְךָ וּלְשִׁכְרְךָ וּלְתֹשֶׁבֶתְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ, ובפשטות כוונת הפסוק לומר שמה שיגדל בשנת השמיטה יוכלו הכל לאכול, אלא שיש להבין מדוע נאמר 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', והרי אין אוכלים את שבת הארץ, ושבת הארץ היא סיבה שלא יהא להם מה לאכול, וכפי שנאמר (פסוק כ) 'וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאֹתֵינוּ, והתשובה שנאמרה שם (כא) 'וְצִוִּיתִי אֶת בְּרִכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת תְּבוּאָהּ לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים, הרי שיאכלו מהשנה השישית, ומדוע מה שגודל בכל זאת בשנה השביעית נקרא 'שבת

שעבודת הארץ אינה מטרה ותכלית בפני עצמה, אלא הם כדי שיהא להם מה לאכול ולשבוש ואז יוכלו לעבוד את ה' בשלוה ובשמחה, וזהו שנאמר 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' וגו', לומר שמצות השמיטה תהא סימן ולימוד לכל ישראל, שכל מה שניתנה להם הארץ אינה למען השגת עושר, אלא רק כדי שיהא לכולם מה לאכול ויוכלו לעבוד את ה', ואין הכוונה רק למה שתוציא הארץ בשנת השמיטה, אלא שנת השמיטה תהא לימוד שכל מה שיוציאו מהשדות בשאר השנים שיעבדו בהם, אינם לצורך איסוף ממון אלא רק כדי שיאכלו ויעבדו את ה'.

מצות היובל ניתנה לישראל ללמד ולרמוז על סוף כל האדם, שאין האדם נשאר בעולם הזה לנצח, אלא סופו למות, ואז הגוף יחזור אל מקומו, כמו שנאמר (בראשית ג יט) 'עַד שׁוֹבְכָה אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תִּשְׁוֶה, וכן נאמר (קהלת יב ז) 'וְיִשָּׁב הָעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה, ואילו הנפש והנשמה יחזרו אל מקומם החצוב להם תחת כסא הכבוד, כנאמר (שם) 'וְהָרוּחַ תִּשְׁוֶה אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה, וזהו הרמז במה שנאמר 'ושבתם איש אל אחוזתו' היינו הגוף יחזור אל האדמה, 'איש אל משפחתו תשובו' היינו הנשמה תחזור אל מקומה העליון. ואמרה תורה שגם שנת היובל תהא שנה של שביטה מעבודת הארץ כמו שנת השמיטה, כדי להזכיר לאדם שאין לו להשקיע כל כך בעניינים הגשמיים, כי סוף גופו לעפר, ולא במותו יקח הכל, וזוהי כוונת התורה בתחילת פרשת היובל באמרה 'וספרת לך' 'והיו לך' להדגיש שספירת ארבעים ותשע השנים הם לך, לומר שהאדם יתבונן וישים הדבר על לבו. ולכן לאחר שאמרה התורה את דיני השביטה ביובל, חזרה ואמרה 'בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו' לפי שהכוונה בזה לרמוז רק על החלק שסוף האדם למות וישוב אל העפר, ועל כן אין לו לעבוד בעניינים הגשמיים יותר ממה שמוכרח כדי לחיות.

זהו הענין שהקפידה התורה כל כך על מצות השמיטה, עד שחזרה עליו פעמים רבות, וקבעה שהעונש על ביטולה הוא גלות מהארץ, לפי שמצות השמיטה והיובל באו ללמד על עיקר תכלית האדם בעולם הזה, שהיא עבודת ה', וכל העניינים הגשמיים הם רק לצורך זה, והמבטל מצוות אלו מראה שעושה עיקר מהעבודה הגשמית לשם עצמה, להעשיר ולאסוף ממון, ושוכח את התכלית העיקרית שהיא שמירת התורה והמצוות.

עקידת יצחק שער סט